

NIEMAND IS BESTAND TEGEN AANDACHT

ACTIVITEITENPLAN 2025-2028

HET LAAGLAND

“Het motto van dit activiteitenplan is een prachtig citaat van journalist Coen Verbraak. Elk mens heeft van nature behoefte aan aandacht. Aandacht betekent erbij horen, gezien en gehoord worden en serieus genomen worden. Aandacht is een vorm van waardering, herkenning en respect. Het zegt: "Ik doe er toe." Alles wat aandacht krijgt, groeit. Het voedt de ziel en de verbondenheid.” Inez Derksen, artistiek directeur Het Laagland

INHOUDSOPGAVE

1. MISSIE, VISIE & PROFIEL	3
1.1 Missie	
1.2 Visie	
1.3 Profiel	
2. ARTISTIEKE KWALITEIT	4
2.1 Artistieke signatuur	
2.2 Onze makers	
3. REFLECTIE OP 2021-2024	5
3.1 Artistiek succes naast hoge vlucht participatie	
3.2 Publieksbereik huidige periode	
4. REFLECTIE OP SPECIFIEKE CRITERIA BIS-JEUGDPODIUMKUNSTEN	6
4.1 Receptieve theaterproductie naast participatief theater maken	
4.2 Aanvraag ZuidZone 2024/2028 Fonds voor Cultuurparticipatie	
4.3 Talentontwikkeling	
4.4 Educatie	
4.5 Volwaardig programma	
5. BESCHRIJVING RECEPTIEVE ACTIVITEITEN 2025-2028 PER TITEL	8
5.1 Landelijke tournees	
5.2 Locatievoorstellingen	
5.3 Specials	
5.4 Educatieve voorstellingen	
5.5 Lokale werking	
6. MAATSCHAPPELIJKE BETEKENIS	11
6.1 Onze bijdrage aan maatschappelijke vraagstukken	
6.2 Vervolg op <i>Artist in School</i> : participatieve educatieve werking	
6.3 Code Diversiteit & Inclusie: Partners bestaand & nieuw	
6.4 Code Diversiteit & Inclusie: Programma	
7. TOEGANKELIJKHEID	14
7.1 Code Diversiteit & Inclusie: Publiek	
7.2 Landelijke spreiding	
7.3 Publieksbeleid	
7.4 Digitale strategie	
7.5 Prijsbeleid	
7.6 Samenwerking	
8. BEDRIJFSMATIGE GEZONDHEID & GOVERNANCE	17
8.1 Financiële positie	
8.2 Ondernemerschap & financieringsmix	
8.3 Fair Practice	
8.4 Code Diversiteit & Inclusie: Personeel, Bestuur & RvT	
8.5 Code Cultural Governance	
8.6 Groene duurzaamheid	

1. MISSIE, VISIE & PROFIEL

Het Laagland spreekt haar publiek aan op de kracht van hun verbeelding en op hun inlevingsvermogen via herkenbare en vaak persoonlijke verhalen die gaan over de complexiteit van (op)groeien en over je eigen plek in de wereld innemen. Wij moedigen je aan verder te kijken dan de wereld die je al kent. Het Laagland draagt met grote artistieke gedrevenheid bij aan een groeiend zelfbewustzijn en een positief leefklimaat waarin iedereen ertoe doet. Hiertoe zetten we ons verbindend vermogen optimaal in. Onze kracht ligt in het ensceneren van ontmoetingen tussen generaties rond actuele maatschappelijke thema's die samenhangen met de ontwikkeling van kinderen, met opgroeien én opvoeden.

1.1 Missie

Onze missie is onveranderd: **theater waar je van groeit**. We moedigen kinderen en volwassenen aan hun eigen drijfveren te ontdekken en op de eigen veerkracht te vertrouwen. Wie ben jij en hoe voel je je thuis in deze wereld? Onze missie is inclusief: we gunnen elk kind, ieder mens de ervaring dat je ertoe doet en dat je gezien en gehoord wordt zoals je bent, in al je eigenheid.

1.2 Visie

Theater is bij uitstek de kunst van contact maken en communiceren. Van het creëren van - tijdelijke - gemeenschappen waarin je je (h)erkend en verbonden voelt. Die kunst verstaat Het Laagland als geen ander. En die kunst is in deze gepolariseerde wereld op drift, waarin zelfs waarheid geen vaststaand gegeven meer blijkt, harder nodig dan ooit. Oprecht contact maken is juist nu van betekenis, in een samenleving waarin de mentale weerbaarheid van kinderen en jongeren onder druk staat, versterkt door keuzestress, een hoge prestatiedruk, sociale media-druk, identiteitsvraagstukken en de klimaatcrisis. Met onze manier van theatermaken willen wij ook handvatten bieden aan al die ouders en opvoeders die zich in deze tijden richtingloos en machteloos voelen. Isolement, eenzaamheid en denken dat je er alleen voor staat zijn slechte raadgevers. Het Laagland zet theater in de breedste zin van het medium als tegenkracht in, van de puurste vorm van een geënceneerde ontmoeting tussen maker en deelnemer in de wijk, tot verbeeldingsrijke voorstellingen voor publiek in het theater of op locatie. We nodigen ieder (op)groeïend mens met wie we in contact komen uit opnieuw verbinding te maken met zichzelf en diens omgeving. In een veilige setting samen met anderen een theatrale ervaring delen om je vervolgens gesterkt tot de uitdagingen van het leven te leren verhouden; daarvoor ben je bij ons in goed gezelschap.

Inez Derksen: *“Voor mij als jeugdtheatermaker en artistiek gezelschapsleider wordt het steeds interessanter om onze missie van groei en bewustwording wijds te verspreiden. Dat doen we graag met behulp van passende theatersettingen die steeds de intimiteit en de impact van het delen en de dialoog met de mensen die samenkomen centraal stellen. Het voelt noodzakelijk om onze werkwijze voortaan ook rechtstreeks in te zetten voor alle partners die net als wij vanuit hun hart voor de jeugd werken. Binnen de bestaande en soms strikte en verstikkende maatschappelijke systemen kan juist deze doelgroep baat hebben bij nieuwe ademruimte en perspectieven die wij vanuit onze kunstenaarsmindset¹ kunnen creëren. Zodat zij op hun beurt vervolgens met versterkt zelfbewustzijn en nieuwe gedrevenheid van betekenis kunnen zijn voor kinderen en jongeren.”*

1.3 Profiel

Het Laagland is een vaste waarde binnen de Nederlandse culturele infrastructuur. Ons gezelschap vervult in Limburg, Nederland en daarbuiten een belangrijke rol als aanbieder van aansprekende, inhoudelijke en generatie-verbindende voorstellingen waarin kinderen én volwassenen zichzelf en elkaar gespiegeld zien. Bij de start van dit nieuwe Kunstenplan bestaat Het Laagland 25 jaar. Vanuit onze thuisbasis Sittard-Geleen maakt Het Laagland als BIS-jeugdtheatervoorziening sindsdien in eigen huis en op locatie, op regionale en (inter)nationale podia eigenzinnig kwaliteitstheater dat een breed publiek verrijkt door kinderen serieus te nemen, jongeren te prikkelen en volwassenen te spiegelen.

De Codes Fair Practice, Cultural Governance en Diversiteit & Inclusie vormen onze richtlijn en ondersteunen ons gezelschap om onze missie met de juiste aandacht en zorg voor medewerkers, publiek en partners en middels transparante besteding van gemeenschapsgeld te realiseren.

¹ Een term van Merlijn Twaalfhoven, zoals beschreven in *Het is aan ons*, Atlas Contact, november 2020

2. ARTISTIEKE KWALITEIT

Laagland-voorstellingen kenmerken zich door een energieke en directe speelstijl, gecombineerd met een inventieve en transparante vormgeving die dienstbaar is aan de performers. Het Laagland heeft het vermogen om universele thema's persoonlijk te maken en persoonlijke verhalen juist universeel. We gaan voor kinderen geen enkel lastig thema uit de weg en nemen het potentiële risico van ongemak bij programmeurs of opvoeders voor lief. We vertrouwen op onze artistieke handtekening die zich kenmerkt door de mix van kwaliteit en toegankelijkheid naast een ontwapenend openhartige speelstijl en gelaagdheid. Het is deze gelaagdheid die zorgt voor passende afstemming op ieders ontwikkelingsniveau, waarmee de benodigde artistieke speelruimte wordt gecreëerd voor de diepgang die ons vanuit onze missie past. Voor debuterend Laagland-publiek is dat innerlijke avontuur niet altijd wat ze op voorhand verwachten, maar de reacties na afloop laten telkens zien dat we diepere lagen weten te raken en iets wezenlijks in gang zetten. Dat geldt ook voor ouders en andere opvoeders die ervaren dat een voorstelling niet alleen hun kinderen, maar ook hén aangaat. Op school, aan de keukentafel, soms al onderweg naar huis, ontstaan waardevolle gesprekken tussen generaties. Die generatieverbindende aanpak vormt al bijna 25 twintig jaar onze handtekening.

"Fantastische voorstelling, we hebben genoten en behoorlijk wat gespreksstof aan de keukentafel!"
Manon Bonne over *Help, Helikopterouders!*

2.1 Artistieke signatuur

Het werkterrein van Het Laagland is de afgelopen jaren verlegd en vooral verbreed. Naast landelijke en internationale theatertournees, theater in de klas of in een mobiele trailer en op locatie zijn we sinds 2020 ook in de wijk actief. De aandacht voor theaterbewerkingen van bestaande jeugdliteratuur uit de beginfase is gaandeweg verschoven naar de uitdaging om collectieve heldenverhalen van actuele betekenis te voorzien. Daarop volgde meer recent de praktijk van theatermaken vanuit de biografie van makers. Daarbij zijn de grote levensvragen en de essentiële thema's niet gewijzigd, maar putten we deze nu steeds dichterbij uit persoonlijke bron. De artistieke signatuur van medeoprichter **Inez Derksen** heeft zich ontwikkeld tot een werkwijze die de mens áchter de acteur op de vloer centraal zet. Dit levert voorstellingen op waarin de meemakende cast de kwetsbare moed heeft om hoogstpersoonlijke verbinding met de inhoud - en dus met het publiek - aan te gaan: montagevoorstellingen zonder personages als tussenlaag. Oprechte nieuwsgierigheid naar connectie met een jong of onervaren publiek is de gemeenschappelijke drijfveer van al onze makers.

2.2 Onze makers

De in 2025-2028 aan ons verbonden makers - regisseurs, auteurs en makende spelers - werken allen vanuit hun persoonlijke biografie en/of stellen het kinderperspectief en in dat verlengde ook het perspectief van ouders en andere opvoeders centraal. De veelvuldig gelauwerde **Annet Bremen** en **Benny Lindelauf** zijn beiden opnieuw als initiërende huisschrijvers aan ons verbonden met inbreng van hun eigen voorstellingsideeën en schrijfconcepten. **Lennart Monaster** blijft als regisseur en makende speler een vaste waarde voor Het Laagland. Afgelopen jaren was de ernstige ziekte van Monaster op vele fronten impactvol en zorgwekkend. Zonder gebruik te hoeven maken van genomen voorzorgsmaatregelen, is alles wat gepland stond ook daadwerkelijk uitgevoerd én met het artistieke resultaat dat we voor ogen hadden. Vandaar dat we ook de komende periode met vertrouwen tegemoet zien en deze samenwerking zowel artistiek als vanuit goed werkgeverschap bezien graag continueren. Met inmiddels collega-gezelschapsleider **Annelies van Wieringen** van Maanlanders blijven we samenwerken voor onze innoverende participatieve educatieve werking.

Regietalent **Silke van Kamp** bereidt naast de zaalversie van *Het Sterrehuis* twee nieuwe regies voor. Performers **Bram van Helden** en **Karlijn Hamer** zetten hun driemanschap met Inez Derksen gericht op theater voor de allerkleinsten voort. Nieuwe namen voor kleuteraanbod zijn makende spelers **Judith Westerveld** en **Mijntje Pronk**. Westerveld is met regisseur **Rajja Gomez Iglesias** ook betrokken bij *Theater in de Klas*. Voor deze samenwerking met Toneelgroep Maastricht zetten we ook onze eigen educatoren als makers in: **Eva Custers** en **Renée van de Schoor**. **Anoek Oostermeijer** en **Mees Walter** blijven als adviseurs voor *Artist in School* aan ons verbonden. **Mayke Roels** regisseert een locatieproject met jongeren en is daarnaast artistiek coördinator van *ZuidZone*. Aan dit sociaal-artistieke project is een poule van makers in wisselende formaties betrokken. Naast reeds actieve *ZuidZone*-makers als **Sarai Erkens**, **Femke Stasse**, **Sebas van der Donk**, **Renée Aerts** en **Talla Dirkzwager** blijft hier ruimte voor instroom van nieuw en meer divers makerstalent.

3. REFLECTIE OP 2021-2024

Het Laagland staat bij de start van 2024 midden in de samenleving. In de theaterzaal en in de wijk verhouden we ons tot actuele thema's en leveren makers vanuit hun eigen opgroeien of opvoeden materiaal aan. De covidjaren waren met alle onzekerheid over de verdere toekomst en het op kortere termijn steeds weer aanpassen van speelplannen en repetitieschema's bijzonder intensief. Door steun vanuit de Rijksoverheid hebben we als BIS-gezelschap na de eerste onzekere maanden geen financiële zorgen gekend. Zoals vaker in het geval van crisis, heeft covid als we de balans opmaken ook veel goeds gebracht. Het Laagland is gesterkt in de missie *theater waar je van groeit* en in de overtuiging dat theater ons medium is en de directe, live ontmoeting tussen maker en publiek voor ons centraal staat.

Team en artistieke medewerkers hebben de afgelopen jaren een enorme flexibiliteit en inventiviteit laten zien. Hoewel de wereld post-covid minder is veranderd dan soms voorspeld of gehoopt, heeft covid ons ook realiteitszin opgeleverd en een duurzamere blik op onze productieplanning en de grens van een gezonde werkdruk. Intern is daar veel aandacht voor geweest, in de nieuw ingestelde maandelijkse teamgesprekken en waar nodig ook middels individuele coachingtrajecten. Deze teamsessies zorgen voor structurele gesprekken over belangrijke beleidsthema's zoals sociale veiligheid, omgaan met ervaren werkdruk en diversiteit.

3.1 Artistiek succes naast hoge vlucht participatie

De plannen die we voor de eerste jaren van de lopende kunstenplanperiode hadden gesmeed, zijn met vertraging inmiddels grotendeels uitgevoerd. Maar er zijn ook makers en plannen definitief uitgevallen. Daar is in onze jaarverslagen al ruim op gereflecteerd. Tegenover dit afstel staat een veelheid aan nieuwe werkvormen waarmee we bestaand en nieuw publiek hebben weten te bereiken, variërend van podcasts tot livestreams en van de landelijke tv-serie voor NPO Zapp van *Vreemde Eend* tot een filmversie van *Met Zonder Ballen*.

De opbrengst van de sociaal-artistieke activiteiten als *ZuidZone* (vanaf 2020) en *Artist in School* (vanaf 2022) is groot: we maken hierdoor ook impact buiten de theaterzaal. Zo bereiken we een sociaal-maatschappelijk gezien meer divers publiek, staan onze makers stevig met hun voeten in de Limburgse löss en zijn wij volop samenwerkingen aangegaan met nieuwe partners uit het sociale domein. Waar *ZuidZone* zich richt op de verbetering van de leefbaarheid van de achterstandswijk Geleen-Zuid, richt *Artist in School* zich op de verbetering van de mentale gesteldheid van leerlingen van het Graaf Huyn College, gelegen in dezelfde wijk. Wanneer we 'gewoon' maken en spelen, dan doen we dat getuige persreacties en publiekssuccesen meer dan goed. *Met Zonder Ballen* (2021) is een persoonlijke voorstelling van en met Inez Derksen en Flip Zuiderland over hun relatie als CIS-moeder en kind in transitie. Actueel en betekenisvol theater waar zowel jongeren als (groot)ouders zich getuige de lange nagesprekken aan konden sterken. *Pippi Powerrrrr* (2023) ontving een nominatie voor de PodiumkidsPublieksprijs 2023 en Caroline Mgata werd voor haar Powerrrrr-rol bekroond met een Zilveren Kerkel. De opnieuw lovende pers voor de dreumesvoorstelling *VOLUME* (2023) – net als de voorganger *WOOSH!* (2021) ontstaan vanuit het driemanschap Karlijn Hamer, Bram van Helden en Inez Derksen – onderstreept de geslaagde eigenheid van deze makers voor deze specifieke doelgroep. *Wil je een snoepje?* (2022) over de angst om ontvoerd te worden in regie van Belle van Heerikhuizen naar een tekst van Annet Bremen, ontving prachtige recensies en stond centraal in een belangrijke discussie over het lef bij podia en scholen om voorstellingen over gevoelige thema's af te nemen. Met *Het Sterrehuis* won Annet Bremen de Nederlands-Duitse jeugdtheaterschrijversprijs Kaas & Kappes 2022 en ontving een nominatie voor de Taalunie Toneelschrijfprijs 2023. *De Grote Gele Graafmachine* is een geslaagde mix van theater en dans met veel kleuterinteractie. In *Help, Helikopterouders!* bouwt Inez Derksen in nauwe samenwerking met haar 'opvoedingservaren' acteurs voort op de eerder tijdens *Met Zonder Ballen* opgedane inzichten over de onvermijdelijke tragiek van goedbedoeld ouderschap, gericht op 8-plussers en hun opvoeders.

3.2 Publieksbereik huidige periode

Het verwachte publieksbereik van 2021-2024 ziet er door lockdowns en publieksbeperkende maatregelen anders uit dan dat we gewend zijn. 2021 is het meest afwijkende jaar: de tv-versie *Vreemde Eend* scoort in dit jaar 330.000 kijkers, maar het zaalbereik lag met 11.877 bezoekers aanzienlijk lager dan voorheen. In 2022 bereikten we 24.612 bezoekers, in 2023 is de stand 23.659 en in 2024 verwachten we circa 25.000 bezoekers. Zodoende komen we in de huidige periode uit op circa 85.000 fysieke bezoeken (overige activiteiten niet meegerekend), waar in de aanvraag 2021-2024 werd uitgegaan van flinke groei naar een jaarlijks gemiddelde van 35.000 bezoekers. Net als andere gezelschappen hadden we buiten de covidpandemie, de nasleep daarvan en de oorlog in Oekraïne met stijgende energieprijzen en inflatie tot gevolg gerekend.

4. REFLECTIE OP SPECIFIEKE CRITERIA BIS-JEUGDPODIUMKUNSTGEZELSCHAP

Het Laagland toert in 2025-2028 opnieuw landelijk met een aanbod voor specifieke leeftijdsgroepen, van dreumes- tot kleuter- en familievoorstellingen. Het voortgezet onderwijs voorzien we met *Theater in de Klas* van educatieve voorstellingen en we houden ruimte om de participatieve aanpak van *Artist in School* zowel in het primair als voortgezet onderwijs te vervolgen. Daarnaast maken we via *specials* een uitstap met titels die direct op een publiek van ouders en opvoeders gericht zijn. Op locatie creëren we ruimte voor verhalen vanuit en voor de eigen gemeenschap. In de wijk bouwen we verder aan een sterke maatschappelijke werking om onze groeikracht ook buiten het theaterpodium te verspreiden. Op al deze 'podia' bieden we zowel jong als ervaren talent maakkansen en investeren zo in de talentontwikkeling van een nieuwe generatie makers. Dit alles levert voor 2025-2028 een volwaardig pallet aan voorstellingen en activiteiten op waarmee we onze verantwoordelijkheid voor het ecosysteem behorend bij onze rol als BIS-jeugdpodiumkunstgezelschap nemen, landelijk zichtbaar en tegelijkertijd goed geworteld in onze eigen regio zijn.

4.1 Receptieve theaterproducties naast participatieve theaterprojecten

Het Laagland kent in 2025-2028 twee manieren van theater maken: receptieve theaterproducties zoals tourneevoorstellingen, naast participatieve projecten waar het sociaal-artistieke *ZuidZone* en *Artist in School* voorbeelden van zijn. Waar onze receptieve voorstellingen zich vooral richten op diverse invalshoeken van identiteit, de bewustwording van jouw eigen plek in de wereld en de uitdagingen van opgroeien en opvoeden, gaan onze participatieve sociaal-artistieke projecten over alles wat daaraan voorafgaat, in de zin van een veilige omgeving, meetellen en gezien worden. Uiteraard komen ook de receptieve voorstellingen tot stand met input van de doelgroep, door bijvoorbeeld ervaringsverhalen op te halen bij potentieel publiek of de persoonlijke geschiedenis van een maker. Maar bij de participatieve werking staat co-creatie met de doelgroep voorop. Het toonmoment – waar overigens een breed publiek bij wordt betrokken – is de afronding van een gezamenlijk artistieke ontmoeting en artistiek onderzoek tussen maker en deelnemers, waar een receptieve voorstelling eerder de start van de verbinding met het publiek is. De functies educatie en talentontwikkeling zijn verweven met deze beide manieren van theatermaken.

4.2 Aanvraag ZuidZone bij het Fonds voor Cultuurparticipatie

Hoewel er binnen de BIS-regeling 2025-2028 ruimte is ontstaan om als gezelschap naast receptieve kunstproductie ook participatieve activiteiten te ontwikkelen, valt het sociaal artistieke traject *ZuidZone* financieel niet binnen deze BIS-aanvraag. In 2022-2023 is *ZuidZone* medegefinancierd door het Fonds voor Cultuurparticipatie (FCP) vanuit Spoor 2 van de regeling Samen Cultuur Maken. Als vervolg heeft Het Laagland in november jongstleden voor maart 2024 t/m februari 2028 een aanvraag binnen Spoor 3 van deze regeling gedaan. Uitsluitsel volgt in februari 2024. *ZuidZone* maakt financieel gezien wel deel uit van onze provinciale aanvraag 2025-2028 en wordt ook in de komende gemeentelijke jaaraanvragen in deze periode meegenomen.

4.3 Talentontwikkeling

Het Laagland stimuleert en creëert maakkansen voor zowel nieuw als gevorderd talent. We nemen onze verantwoordelijkheid binnen de keten, werken met jong talent en bieden gevorderde makers perspectief, bouwen met culturele partners in deze regio zoals Toneelgroep Maastricht, SALLY, Philzuid en Toneelacademie Maastricht aan maakkansen voor artistiek talent. We betrekken nieuw talent zowel bij onze zaalpraktijk als bij sociaal-artistieke projecten, zorgen voor goede begeleiding van stagiaires op de gebieden productie, techniek en marketing, zowel op MBO als op HBO niveau. Er is ruimte om jaarlijks een afstudeerproductie van een regisseur die zich tot het jeugdtheater wil verhouden te begeleiden met een première in de Laagland-zaal. Theaterwerkplaats Jong Laagland is onze eigen ontwikkelplek voor kinderen en jongeren met een passie voor theater en is ook een bron voor later professioneel talent, zoals bijvoorbeeld Renée van der Schoor die zelf bij Jong Laagland (JLL) startte en nu als educator en coördinator van Jong Laagland aan ons verbonden is.

4.4 Educatie

Voor het primair onderwijs bieden we onze tourneetitels als besloten schoolvoorstellingen in het theater aan, vergezeld van educatief lesmateriaal op schrift en middels videomateriaal voor op het smartbord. Op school bieden we op maat workshops aan. We continueren in Limburg onze samenwerking met SALLY en Philzuid onder de noemer BIS BIS BIS. Naast het gebundeld uitbrengen van ons gezamenlijke educatieve aanbod en verkoopondersteuning van elkaars voorstellingen richting het onderwijs, zetten we in 2027 een volgende stap door gezamenlijk aanbod te produceren. Het speciaal onderwijs krijgt meer aandacht, met name in connectie met *Get Moved* van Schouwburg en Concertzaal Tilburg en Kaleidoscoop in Maastricht. Deze aanpassing betreft niet zozeer het prikkelarm maken van een voorstelling, maar wel het weglaten van de grootste geluids- of

lichtprikkels naast extra voorbereiding van het bezoek. Prikkels zijn niet direct de valkuil, het zijn vooral onverwachte momenten die als overprikkeling werken. Daarnaast wordt de zaalcapaciteit voor het speciaal onderwijs naar beneden aangepast.

Toneelgroep Maastricht blijft onze vaste partner voor klassenvoorstellingen gericht op het voortgezet onderwijs. Per schooljaar brengen we een nieuwe titel uit met een onderwerp dat nauw aansluit bij de beleavingswereld van jongeren en de thema's die hen bezighouden. Een nagesprek is een standaard onderdeel van *Theater in de Klas*, wat eisen stelt aan de didactische vaardigheden van de betrokken cast. Dit type voorstelling wordt bewust dicht op de huid van jongeren gespeeld. Dat geeft natuurlijke speelruimte om gedrag subtiel bij te sturen of om direct op pittige reacties uit de klas in te gaan en ze zo spelenderwijs bespreekbaar te maken.

De participatieve werking van *Artist in School* zetten we graag door voor zowel het primair als voortgezet onderwijs, hierover meer in hoofdstuk 6.

4.5 Volwaardig programma

Onderstaand een overzicht van het geplande Laagland-programma voor 2025-2028.

	2025-2028		TITEL	CO/SAMENWERKING
RECEPTIEF	Tournee jaarlijks	Familie middenzaal	2025 Het Sterrehuis (regie Silke van Kamp) volwassenen 10+ 2026 <i>Nieuwe titel</i> (regie Inez Derksen) 8+ 2028 <i>Nieuwe titel</i> (regie Inez Derksen) 8+	
	Tournee jaarlijks	Kleuter kleine zaal	2025 <i>Wie viert er vandaag hun verjaardag?</i> (eindregie Derksen) 5+ 2026 <i>Babbellonische Spraakverwarring</i> (regie Lennart Monaster) 4+ 2027 <i>Prinses op de Erwt</i> (regie Silke van de Kamp) 6+ 2028 <i>Nieuwe titel</i> (regie Lennart Monaster) 4+	
	Tournee 2-jaarlijks	Dreumes 1,5+ flexibel	2025 <i>VOLUME</i> doorspelen 2026 <i>Nieuwe titel</i> (regie Inez Derksen) 2027 <i>Nieuwe titel</i> doorspelen 2028 Combinatie <i>WOOSH!</i> , <i>VOLUME</i> & <i>Nieuwe titel</i>	
	Locatie		2025 <i>Het Zwembad</i> (regie Inez Derksen) 10+ 2026 <i>Stargate</i> (regie Silke van Kamp) 10+ 2028 <i>13 Up</i> (regie Mayke Roels) jongerencast 12+ 2028 <i>Stargate</i> reprise 10+	Festival Cultura Nova
	Specials	volwassenen	2025 <i>Kankervoorstelling</i> (regie Inez Derksen) 2026 <i>Het Uur van Aandacht</i> (regie Inez Derksen) 2026 <i>Kankervoorstelling</i> doorspelen 2027 <i>Het Uur van Aandacht</i> doorspelen	Stichting Monster
	Educatie PO	jaarlijks	Besloten schoolvoorstellingen in theater 2027 <i>BIS BIS BIS</i> (regie Lennart Monaster & Stefan Ernst) 10+	Philzuid & SALLY
	Educatie VO	Theater in de Klas 12+	2025 <i>ECHTNEP</i> (Nina-Elisa Euson & Winston Arnon) 2025 <i>Nieuwe titel</i> (Eva Custers) 2026 <i>De Grote Pikshow</i> (Rajja Gomez Iglesias) <i>De Grote Kutshow</i> (Rajja G. Iglesias & Judith Westbroek) 2027 <i>Nieuwe titel</i> (Renée van de Schoor) 2028 <i>Nieuwe titel</i> (regie nader te bepalen)	SALLY Toneelgroep Maastricht Toneelgroep Maastricht Toneelgroep Maastricht Toneelgroep Maastricht
	Lokaal	jaarlijks	Theater na de Dam Jongereneditie (niet in 2025) Jeugdtheaterfestival Keti Koti-viering	St. Theater na de Dam PLT
PARTICIPATIEF	Lokaal	jaarlijks	Theaterwerkplaats Jong Laagland 8+ / 12+ / 14+	
	Educatie	Artist in School	Innovatieve educatieve trajecten voor VO én PO	Maanlanders (PO)
	Participatie doorlopend	ZuidZone	2024 Project ZOMER / Groot Toonmoment KERST 2025 Project ZOMER / Groot Toonmoment KERST 2026 Groot Toonmoment ZOMER / Klein HERFST 2027 Groot Eind Toonmoment SEPTEMBER (regie Mayke Roels)	ZOWonen / TAM / FCP ZOWonen / TAM / FCP ZOWonen / TAM / FCP ZOWonen / TAM / FCP

5. BESCHRIJVING RECEPTIEVE ACTIVITEITEN 2025-2028 PER TITEL

Per titel binnen de receptieve programmalijn volgt hieronder een korte beschrijving.

5.1 Landelijke tournees

Het Sterrehuis zaalversie

Deze ijzersterke regie van **Silke van Kamp** op basis van de bekroonde tekst van huisauteur **Annet Bremen** gaat over een voormalig kindertehuis in Heerlen. Deze festival-hit van Cultura Nova 2022 verdient een breder publiek dan reeds bereikt. Doordat Bremen haar personages baseerde op persoonlijke interviews met voormalige Sterrehuis-kinderen, ontstijgen de gedramatiseerde ervaringen zowel het persoonlijke als het lokale en dat zorgt juist voor universele zeggingskracht. Tijdens Cultura Nova liet vooral een volwassen publiek zich door deze voorstelling raken. Vandaar de keuze om de tournee als toneelvoorstelling voor een volwassen publiek in de markt te zetten, waarbij kinderen vanaf 10 jaar welkom zijn. *Het Sterrehuis* is zeer geschikt voor de doelgroep van medewerkers uit de jeugdzorg. Met Stichting FIOM, expertisecentrum voor afstammingsvragen en adoptie, wordt op aanvraag per theater een randprogramma samengesteld.

Nieuwe familievoorstellingen

Artistiek directeur en regisseur **Inez Derksen** tekent in 2026 en 2028 voor twee nieuwe familievoorstellingen die qua eigenheid, montagevorm en performatieve kwaliteit de koers van *Joris & de Drakentemmers* (2017), *Pippi Powerrrrr* (2022) en *Help, Helikopterouders!* (2024) vervolgen. Er is bewust twee jaar afstand tussen beide titels ingepland om zo voldoende ruimte te geven aan Derksens werkwijze waarbij de opbrengst van een eerdere familievoorstelling mee kan resoneren in de conceptontwikkeling voor de volgende titel.

Wie viert er vandaag hun verjaardag?

Een muzikale kleuterproductie van jonge talenten **Mijntje Pronk** (1997) en **Judith Westerveld** (2000). Beiden studeerden in 2023 af aan de Acteursopleiding van Toneelacademie Maastricht, waar ook de basis van deze sprankelende voorstelling werd gelegd. Voor deze muzikale voorstelling bewerkten Pronk en Westerveld een compilatie van de dieren-verjaardags-verhalen van Toon Tellegen, aangevuld met eigen liedjes. In eindregie van Inez Derksen bouwen Pronk en Westerveld de voorstelling samen verder uit waarbij het speelse en muzikale karakter nog verder wordt versterkt. Inez Derksen: "Judith en Mijntje zijn rasechte vertellers en 'acteerkanonnen'. Echt verbluffend wat én wie zij - razendsnel schakelend met hun beleving, stem en mimiek, met voornamelijk zichzelf als instrument - allemaal tot leven weten te brengen!"

De Babbellonische Spraakverwarring (werktitel)

Lennart Monaster maakt op basis van een nieuwe tekst van **Benny Lindelauf** een voorstelling voor kleuters over taalverwarring. Over hoe het leren van taal, maar het nog niet helemaal beheersen ervan, kan leiden tot grappige, wrange of aandoenlijke momenten. Hoe je als kind je poep niet afgeveegd krijgt als je letterlijk steeds je billen blijft afvegen, maar niet ertussen. En hoe sommige woorden prima zijn in de ene context maar in de andere heel gênant kunnen worden. Maar ook over hoe grote mensen over hun tong kunnen struikelen als ze het over onderwerpen hebben die we altijd verbloemen. Als het over seks gaat of waarom de kat niet terug is gekomen. Taal als groot struikelblok voor en tussen mensen. In onderwijssetting speels inzetbaar tegen taalachterstand of taalarmoede en vooral ook tegen stigmatisering daarvan.

Prinses op de Erwt

Modern muzikaal sprookje voor hedendaagse kinderen met hedendaagse uitdagingen. **Silke van Kamp** baseert *Prinses op de Erwt* vrijelijk op het bekende sprookje van Andersen. In deze actuele, moderne versie krijgt de gevoeligheid van de prinses de rechtmatige hoofdrol. Deze 6+ voorstelling is bedoeld voor alle kinderen die hun eigenzinnigheid ontdekken en brengt troost en herkenning voor neurodiverse kinderen, van ADHD tot hoogbegaafdheid, autisme of hoogsensitiviteit. De voorstelling neemt ze zacht bij de hand, laat ze zien dat ze niet gek zijn, maar eerder speciaal omdat zij de gave hebben om een erwt verstoppt onder 20 matrassen nog te detecteren. Van Kamp combineert haar eigen opgroei-ervaring als neurodivers kind met gesprekken met deskundigen en schrijft de tekst samen met **Yentl van Stokkum**, dichter en toneel auteur.

Drieluik WOOSH!, VOLUME & Nieuwe dreumesvoorstelling

Karlijn Hamer en **Bram van Helden** zetten met Inez Derksen als medemaker en eindregisseur hun driemanschap voor de allerkleinsten voort. De nieuwe titel vormt uiteindelijk een drieluik met *WOOSH!* en *VOLUME*. Vanwege de niet-taligheid zien we ook internationale kansen via onder meer Assitej NL. Ook vanuit

milieuzorg bezien is dit type voorstelling het meest geschikt voor internationale speelbeurten aangezien de cast van twee performers zelfvoorzienend is en het decor compact, wat licht transport over de weg mogelijk maakt.

“Peutertheater is niet nieuw, maar deze makers, inclusief regisseur Inez Derksen, geven het genre een heel eigen impuls, zoals ze al eens eerder deden in WOOSH!” de Volkskrant

5.2 Locatievoorstellingen

Het Zwembad

Een zomerse locatievoorstelling over het vermaarde openluchtzwembad op locatie in het monumentale Stadspark van Sittard in regie van **Inez Derksen**. Huisauteur **Benny Lindelauf** haalt in de regio verhalen op over zwemlessen, eerste liefdes, strenge badmeesters, rivaliserende jongerengroepen en verkeerd neerkomen bij het duiken. En over de Sittardse hartenbreekster Lies, die in ditzelfde bad als zwemster deelnam aan de interland Nederland-Frankrijk in 1934 en in die jaren kennelijk zo’n verschijning was dat ze maar liefst 900 bewaard gebleven liefdesbrieven ontving, waaronder een dikke stapel van een jonge Toon Hermans. De cast bestaat uit een mix van professionele acteurs en jong spelerstalent van Jong Laagland en de opleiding Acteur van VISTA College Heerlen, naast volwassen topamateurs uit de regio. Een talent- en generatie-verbindende voorstelling voor iedereen van 10 tot 100 jaar ter gelegenheid van 25 jaar Het Laagland.

Stargate

Annet Bremen en Silke van Kamp prolongeren hun samenwerking na *Het Sterrehuis* met de locatievoorstelling *Stargate*. Bremen bewerkt deze Noorse kerstnovelle van Ingvald H. Rishoi, waarin twee zusjes opgroeien met een alcoholistische vader, tot vertelling voor één actrice en twee muzikanten. Annet: “Als toneelschrijver vertel ik mijn eigen verhalen, maar toen ik *Stargate* na lezing dagen onder mijn huid meedroeg, ontstond de wens om een toneelbewerking te maken.” Een rauw en ongebruikelijk prikkelend kerstverhaal over onuitgesproken pijn, loyaliteit van kinderen aan ouders en een vurig verlangen naar liefde, gespeeld in hartje Sittard op locatie van de voormalige Petruschool tegen de achtergrond van een kerstboomverkoop. Deze moderne versie van *Het Meisje met de Zwavelstokjes* nemen we later in dit kunstenplan elders in Limburg in reprise.

13Up

Benny Lindelauf schrijft deze jongerenvoorstelling voor jong amateurtalent en **Mayke Roels** tekent voor de regie. Vier 13-jarigen hebben zich teruggetrokken op het dak van het flatgebouw waar ze wonen. Weg van de enorme puinhoop die volwassenen van de wereld gemaakt hebben. Boven op de 13de verdieping spreken ze af nooit volwassen te worden. Om de tijd stop te zetten. Deuren worden gebarricadeerd. Telefoontjes en whatsappjes van ouders genegeerd. Ondertussen kleurt de hemel boven de flat donker. Is het gewoon de nacht die valt? Een milieuramp? De naderende zondvloed? Bestaat de wereld eigenlijk nog wel? *13Up* gaat over de leeftijd waarop je in een lichaam woont dat vooruit wil, vooruit moet, dat zich klaarmaakt voor iets. Maar wil je dat zelf wel? En wat wacht daar? We zijn in gesprek met Festival Cultura Nova als locatie.

5.3 Specials

Het Uur van Aandacht

Inez Derksen zet met een kleine poule van muzikale, makende spelers een volgende stap in de verdieping van de persoonlijke interactie en intimiteit tussen maker en publiek. Een sfeervolle pipe & drape-theatertent zorgt voor een mobiele, tijdelijke oase van rust waarin primair de publieksgroep van ‘zorggevers’ welkom is: (pleeg)ouders, leerkrachten, onderwijsassistenten, jeugdzorgwerkers en kinderverpleegkundigen. Aandacht voor jezelf en voor elkaar, voor datgene dat op dat moment gezien en gehoord wil worden, staat centraal in dit interactieve theaterprogramma dat wordt ontwikkeld op basis van gesprekken met de doelgroep. Met als doel dat zij daarna hun betekenisvolle werk voor kinderen en jongeren met hernieuwde energie en wellicht verrijkt met nieuwe inzichten kunnen vervolgen. In eerste instantie gericht op teams, maar op termijn in aangepaste vorm ook geschikt om in gezinsverband of als schoolklas (PO) te ervaren.

Kankervoorstelling (werktitel)

Lennart Monaster is steeds open geweest over zijn ziekteproces en deelde op sociale media indrukwekkende beschouwingen over (over)leven met kanker waar vaak op gereageerd is met de vraag: “*Dit wordt toch wel een voorstelling, dan is het nog ergens goed voor!?*” En ja, dit wordt een voorstelling. Een voorstelling over

(over)leven met chronische kanker. Over hoe het is om vader te zijn van twee jonge kinderen, terwijl je niet zeker weet of je die zal zien opgroeien. Niet gericht op kinderen, maar voor ouders, samen met partner **Fritsy Muller** op de vloer. Een theatrale zoektocht door hun eigen nieuwe werkelijkheid en wereld. De wereld van het ziekenhuis en kanker in je gezin. Monaster: *“Hoe bied je je kinderen veiligheid, perspectief en steun als je lijf op een tijdbom lijkt? Hoe troost je een kind wanneer je zelf gevuld bent met angst? Hoe zorg je als ouders voor elkaar? Vragen die we allemaal hardop stellen om zo eerlijk en persoonlijk mogelijk te delen met andere ouders. Ziek of gezond. Om uiteindelijk de onzekerheid van het leven te vieren, de grootste vragen van het ouderschap te stellen en vooral al het krachtigs en liefdevols dat we op ons pad zijn tegengekomen te delen met publiek.”* Een coproductie met Stichting Monster van Lennart Monaster in regie van Inez Derksen.

5.4 Educatieve voorstellingen

BIS BIS BIS de voorstelling (werktitel) - PO

Voor het eerst komen klassieke muziek, dans én theater van Philzuid, SALLY en Het Laagland gelijktijdig op het grote podium samen. Deze speciaal te ontwikkelen voorstelling voor groep 6, 7 & 8 van het basisonderwijs is te zien in Noord-Brabant en Limburg en wordt periodiek door hoofdproducent Philzuid hernomen. De regie is namens Het Laagland in handen van Lennart Monaster en voor de choreografie tekent Stefan Ernst van SALLY.

ECHT NEP - VO

In 2025 presenteren we met SALLY een reprise van *Echt Nep*, de crossover tussen dans en theater van de jonge regisseur **Nina-Elisa Euson** en dito choreograaf **Winston Ricardo Arnon**, die door toedoen van covid in 2022 weinig speelbeurten kende maar gezien het onderwerp fake news en social media onverminderd actueel voor het onderwijs is. *ECHT NEP* wordt landelijk als klassenvoorstelling aangeboden.

De Grote Kutshow & De Grote Pikshow (werktitel) - VO

Judith Westerveld en **Rajja Gomez Iglesias** maakten deze klassenvoorstelling over vrouwelijke seksualiteit tijdens hun opleiding aan de Toneelacademie. Rajja ontwikkelt met Judith ook een nieuwe versie vanuit het mannelijke perspectief. Door voorstellingen over seksuele identiteit bewust in klein verband te brengen, heeft Het Laagland tot op heden geen agressieve of denigrerende reacties van jongeren ontvangen, zoals helaas wel het geval bij collega-gezelschappen met soortgelijke zaalvoorstellingen. Dat sterkt ons in onze keuze voor de klas als intieme theatteruimte, zonder de bescherming van een donkere theaterzaal waardoor jongeren zich niet anoniem kunnen verschuilen of zich minder snel disrespectvol durven uitlaten.

5.5 Lokale werking

Theater na de Dam jongereneditie

Inmiddels een vaste waarde in onze lokale werking in samenwerking met de landelijke stichting Theater na de Dam, gericht op de overdracht van oorlogsgetuigenissen uit de regio tussen generaties. Vanwege de betrokkenheid van jong spelerstalent bij *Het Zwembad* nemen we in 2025 geen deel. In de verdere jaren wordt nieuw professioneel regietalent steeds op een bijzondere erfgoedlocatie gekoppeld aan jonge amateurspelers.

Keti Koti Viering

Nina-Elisa Euson stelde in 2023 een belangwekkende bijeenkomst rond Keti Koti samen die in 2024 in samenwerking met Euson wordt vervolgd met een Keti Koti tafel van de landelijke stichting Theater voor Keti Koti. Vanaf 2025 staat Keti Koti jaarlijks op onze agenda door de hosting van gastprogrammering met ruimte voor ontmoeting en gesprek.

Familietheaterfestival

Het Toon Hermans Theater, de schouwburg waar Het Laagland haar thuisbasis heeft, wordt sinds 2023 gerund door Parkstad Limburg Theaters uit Heerlen/Kerkrade. Een van de nieuwe gezamenlijke initiatieven is een jaarlijks festival in februari waar naast Laagland-aanbod primair producties van collega jeugdpodiumkunst-gezelschappen uit Limburg getoond worden. De eerste editie vindt plaats in februari 2024. Insteek is een laagdrempelige kennismaking met theateraanbod voor gezinnen met jonge kinderen middels hoogwaardige programmering in de zalen en volop randactiviteiten in de foyers en studio's.

6. MAATSCHAPPELIJKE BETEKENIS

De urgentie voor de inzet van onze zachte waarden en van onze mindset als kunstenaars is in deze tijd meer dan ooit voelbaar en Het Laagland is daarvoor goed toegerust. In de theaterzaal, op scholen, op locatie en in de wijk, verhouden we ons tot actuele thema's en leveren makers vanuit hun eigen opgroeien of opvoeden materiaal aan. Onze participatieve werking speelt zich af in de eigen regio. Hier zijn we als gezelschap diep geworteld, is ons netwerk verdicht en door de fysieke nabijheid ook eenvoudiger te onderhouden en verder uit te breiden. Hier werken we met culturele partners aan versterking van het culturele klimaat en met nieuwe partners uit het sociale domein zetten we theater in de wijk in als krachtbron voor groeiend zelfbewustzijn.

6.1 Onze bijdrage aan maatschappelijke vraagstukken

Vanuit de realiteit dat de kansengelijkheid voor opgroeiende kinderen en jongeren juist in de regio Zuid-Limburg in vergelijking met landelijke cijfers laag is, hebben we vanaf 2020 onze missie *theater waar je van groeit* via *ZuidZone* in samenwerking met woningcorporatie ZOwonen met succes in de wijk Geleen-Zuid ingezet. Een ander toonaangevend sociaal-artistisch project is *Artist in School*, waarvoor jonge makers Anoeek Oostermeijer en Mees Walter zich het gehele schooljaar 2022/2023 intensief aan een scholengemeenschap hebben verbonden om daar via participatieve theaterinterventies de mentale gesteldheid van jongeren te verbeteren. En met succes, want een tweede editie met een nieuw makersduo voor schooljaar 2023-2024 is aansluitend op dezelfde middelbare school van start gegaan.

Zowel binnen *ZuidZone* als via *Artist in School* ervaren we hoe groot de kracht van het bij de ander stimuleren van de zogenaamde kunstenaarsmindset is. En hoe sterk juist Het Laagland vanuit haar missie in staat is om via subtiele theatrale vormen uiteenlopende mensen te verbinden en aan te spreken op hun eigen verbeeldingskracht en creativiteit. Van beide trajecten hebben we geleerd dat we ons naast de primaire doelgroep ook op hun professionele omgeving moeten richten; in geval van *Artist in School* naast leerlingen ook de schoolleiding, leerkrachten en het verdere team en bij *ZuidZone* naast wijkbewoners ook de medewerkers van ZOwonen en organisaties uit het sociale domein die actief zijn in de wijk. Deze ervaringen vormen de bron van de keuze om in 2025-2028 naast de primaire doelgroep van kinderen en jongeren ook artistieke activiteiten te ontwikkelen die rechtstreeks op professionals zijn gericht. Immers, alles wat we bij onze volwassen 'bondgenoten' in het streven naar gelijke kansen voor kinderen en jongeren in gang weten te zetten, versterkt onze impact en heeft een 'multipliereffect' op het welzijn van onze primaire doelgroep. Het Laagland is dan ook steeds vaker gesprekspartner bij gemeentelijke of regionale sessies gericht op maatschappelijke vraagstukken.

ZuidZone-makers zien dagelijks wat armoede, laaggeletterdheid, migratie en werkloosheid met mensen kan doen. De complexe problematiek van generatie op generatie overerfbare armoede, van vluchtelingenopvang of psychische problemen van scholieren, laaggeletterdheid of criminaliteit, lossen we door de inzet van theaterinterventies uiteraard niet zomaar op. Maar we maken met onze aanpak wel verschil door deelnemers via onze theatrale interventies zich weer mens te laten voelen en hen uit te dagen op hun talent en niet op hun problemen. Ontmoeten is de basis van onze werkwijze. Deze persoonlijke uitwisseling tussen makers en bewoners levert steeds opnieuw bijzondere verhalen op die de aanleiding vormen voor de ontwikkeling van latere artistieke concepten. Ontmoetingen hebben als doel om de ander de ervaring te bieden volledig gezien en gerespecteerd te worden. Zodoende ontstaat een veilige ruimte waarin levenservaringen, dromen, frustraties, verlangens en angsten kunnen worden gedeeld. Deze gedeelde ruimte vormt vervolgens de basis voor een artistiek project in de wijk of op school waarin de verhaaleigenaar participeert.

Uit kwalitatief onderzoek van Zuyd Hogeschool² blijkt dat onze aanpak werkt: deelnemers aan *ZuidZone* voelen zich gezien, ervaren na deelname aan een van de artistieke projecten meer zelfredzaamheid en zien theater of kunst niet langer als 'iets voor andere mensen'. Uiteraard telt Nederland meer geslaagde voorbeelden van sociaal-artistieke projecten, maar de connectie met de woningcorporatie is uniek net als de lange boog die we in de wijk weten te realiseren. Bij honorering van de FCP-aanvraag kan Het Laagland van 2020 tot 2028 vrijwel onafgebroken actief zijn in Geleen-Zuid.

² Dr. Sarah Willard & Dr. Sabrina Keinemans *Evaluatie Laagland Theater project ZuidZone: "Ze verwachten niks terug"* Lectoraat Sociale Integratie Zuyd Hogeschool, november 2023

"Het Laagland versterkt de informele netwerken in de wijk. Tussen wijkbewoners en professionals. Deze zijn essentieel voor de ontwikkeling in de wijk." Bart Temme, community manager Geleen-Zuid

ZuidZone valt zoals gezegd in financiële zin niet binnen onze BIS-aanvraag. Mocht in februari 2024 vanuit het FCP onverhoopt negatief uitsluitsel komen op onze aanvraag, dan bouwen we de intensieve werking van *ZuidZone* in 2024 af. Dat wil zeker niet zeggen dat Het Laagland dan vanaf 2025 stopt met deze participatieve manier van theater maken, maar zo intensief in de wijk aanwezig zijn over een langere periode is zonder additionele fondsenwerving niet haalbaar. Uiteraard gaan we uit van goed nieuws vanuit het FCP, zodat we onze missie in Geleen-Zuid in samenhang met ons daar zorgvuldig opgebouwde netwerk kunnen volbrengen. *ZuidZone* wordt dan volgens planning in juni 2027 met een grootschalig toonmoment in de wijk afgerond met een regie van Mayke Roels rond het thema armoede gezien vanuit het kinderperspectief. De fase tot en met februari 2028 wordt benut om ontplooiende initiatieven te borgen bij partners in de wijk en de verzamelde expertise vast te leggen. Het Laagland deelt de *best-practices* alvast graag op editie 2026 van het Internationaal Community Art Festival (ICAF) in Rotterdam.

Vanaf medio 2027 is het tijd om stil te staan bij de volgende stap die Het Laagland wil nemen met participatie, ook met het oog op de nieuwe kunstenplanperiode vanaf 2029. Hoe kunnen we op basis van dit lange traject elders versneld landen of vraagt nieuwe grond toch altijd om een lange boog? Welke partners vanuit het sociale domein zijn niet alleen inhoudelijk geïnteresseerd, maar ook bereid financieel bij te dragen? Kunnen we deze werking verleggen naar Midden- of Noord-Limburg of vraagt participatief theater maken toch echt om fysieke nabijheid? Dit type vragen staat vanaf de afrondende fase van *ZuidZone* centraal.

6.2 Vervolg op *Artist in School*: Participatieve educatieve werking

De participatieve manier van werken van *Artist in School* blijven we graag inzetten op het voortgezet onderwijs en we zien ook mogelijkheden voor het basisonderwijs. De kans voor makers om een langere verbinding aan te kunnen gaan met een school en team en leerlingen echt te leren kennen en vanuit die betrokkenheid samen theater of andere artistieke concepten te ontwikkelen, is een wederzijdse verrijking met verbeterde dynamiek in de klas en meer persoonlijke communicatie als resultaat. Waar *Artist in School* in het middelbaar onderwijs baat heeft bij de verbinding van een heel schooljaar, voorzien we voor het primair onderwijs dat periodes van drie maanden kunnen volstaan om toch eenzelfde effect te sorteren. Basisscholen kennen immers een geringere omvang en de ontvankelijkheid van basisschooljeugd is groter dan van middelbare scholieren. Met basisschool De Reuzepas (Geleen-Zuid) proefden we reeds aan deze participatieve manier van werken door in januari 2024 intensief op de school actief te zijn - gefinancierd door de school - waarbij een bezoek aan *Help, Helikopterouders!* de start vormde. Vanaf najaar 2024 is Inez Derksen supervisor van een soortgelijk onderzoek op een basisschool in Gelderland in samenwerking met het gezelschap Maanlanders, geleid door **Annelies van Wieringen** die tot voor kort met regelmaat als dramaturg en (eind)regisseur aan Het Laagland verbonden was. Ook Mees Walter is hierbij als *Artist in School*-expert betrokken.

De werkwijze van *Artist in School* is arbeidsintensief en daarmee kostbaar. Uitgangspunt is dat het onderwijs vooral zelf in *Artist in School* moet investeren, eventueel buiten CMK- of CKV-gelden om. Deze projectmatige aanpak bestaat uit vraaggestuurd maatwerk en kan zo paradoxaal genoeg juist beter aansluiten bij de vraag en dus ook bij de financiering vanuit een school. Veelzeggend in dit opzicht is dat de bijdrage aan de tweede editie van *Artist in School* vanuit de betrokken scholengemeenschap substantieel hoger is dan aan de eerste editie. We delen onze kennis en ervaring graag landelijk met andere makers en gezelschappen, onder meer middels een korte film over editie 2022/2023 die gratis beschikbaar is en sinds de release in oktober 2023 bijna 1.100 views heeft gehad (<https://www.hetlaagland.nl/artist-in-school/>). Voornemen is om deze manier van werken wat betreft het basisonderwijs vooral aan te bieden in Noord- en Midden-Limburg en ook zeker in te zetten in het speciaal onderwijs. Hoewel we deze scholen heel graag in het theater blijven ontmoeten, zien we ook de meerwaarde die *Artist in School* juist het speciaal onderwijs kan bieden. Ambitie is om in 2025-2028 jaarlijks op een basisschool in deze vorm actief te zijn, naast twee *Artist in School*-trajecten in het middelbaar onderwijs.

"Artist in School heeft ons de kracht van de school als gemeenschap doen ervaren. Met hun ontregelende creatieve en persoonlijke aanwezigheid hebben Aniek en Mees ons verder geholpen in het vormen van een hechtere gemeenschap zodat leerlingen zich nog prettiger voelen op school. Het welbevinden van leerlingen is een randvoorwaarde om überhaupt aan leren toe te komen."
Roy Janssen, rector Graaf Huyn College

6.3 Code Diversiteit & Inclusie: Partners nieuw & bestaand

Het Laagland is altijd sterk geweest in het leggen van verbindingen in het culturele domein. Toneelgroep Maastricht, VIA ZUID, SALLY en Philzuid zijn in 2025-2028 opnieuw coproductiepartners.

Via *ZuidZone* en *Artist in School* hebben we ons netwerk sterk uitgebreid naar het onderwijsveld en de wereld van woningcorporaties en het sociale domein. Graaf Huyn is een scholengemeenschap waar we kind aan huis zijn en een veel intensievere relatie mee hebben dan ooit via de inzet van een klassenvoorstelling mogelijk is. Het lectoraat Sociale Integratie van Zuyd Hogeschool blijft onderzoekspartner binnen *ZuidZone*. Graag zouden we hier ook onze connectie met Nieuwste Pabo Sittard vermelden, maar deze heeft zich de afgelopen periode helaas niet verder verdiept. We houden de ambitie om toekomstige leerkrachten al tijdens hun opleiding kennis te laten maken met Het Laagland vast. Vanuit het speerpunt taalverwerving zetten we onze kaarten in op een connectie met de voorstelling *Babbellonische Spraakverwarring*. Toneelacademie Maastricht is per februari 2024 partner in *ZuidZone* vanuit de wens het curriculum beter aan te laten sluiten bij de actuele werkpraktijk en onderkent daarmee de potentie van het sociaal-artistieke makerschap. Vanaf 2024 krijgen studenten de kans om via een zogenaamde werkplaats onder begeleiding van artistiek coördinator Mayke Roels en supervisor Inez Derksen twee maanden te proeven aan het werken in de wijk. De intentie is om deze werkplaatsen ook in de verdere *ZuidZone*-jaren te herhalen. De Toneelacademie bekostigt de begeleiding van Mayke Roels grotendeels. Zo bouwen we naast VIA ZUID voortaan ook met Toneelacademie Maastricht aan breder opgeleide makers. Deze samenwerking is kansrijk voor de aanwas van nieuwe en meer diverse *ZuidZone*-makers en toekomstige sociaal-artistieke projecten van Het Laagland of van andere gezelschappen.

Voor *ZuidZone* geldt dat woningcorporatie ZOwonen vanaf dag één onze primaire partner is waarmee we sinds december 2023 in de wijk ook coproduceren door de actieve inzet van medewerkers bij toonomenten of andere activiteiten. Zowel *ZuidZone* als *Artist in School* spelen zich af in Geleen-Zuid, een wijk die volop in transitie is. Het Laagland maakt onderdeel uit van de brede projectgroep die deze transitie begeleidt waardoor we ook op bestuursniveau rechtstreeks in contact staan met sociale partners die in de wijk actief zijn, zoals Partners in Welzijn (PIW), Koraal, De Zonnebloem, MEE.nl, Steunpunt Informele Mantelzorg, Vidar in de Wijk, Kracht in Zorg, Stichting Vluchtelingen Werk en Stichting Allochtonen Geleen Breed. Ook Maximus Vastgoedbeheer, tijdelijk beheerder van de sloopflats, is ook partner binnen *ZuidZone*. Ambitie is om vanaf 2025 de bouwbedrijven die op termijn bij de fysieke transformatie van Geleen-Zuid realiseren, ook als maatschappelijk aandeelhouder bij *ZuidZone* te betrekken. De eerste verkennende stappen die we hier samen met ZOwonen voor gezet hebben, blijken eerlijk gezegd taai. Toch blijft het onze ambitie om deze firma's te betrekken al was het maar in de vorm van de inzet van personeel bij activiteiten met gesloten beurzen, kaartverkoop aan medewerkers of het bekostigen van vrijkaartjes voor wijkbewoners.

6.4 Code Diversiteit & Inclusie: Programma

Onze voorstellingen kennen actuele thema's passend bij opgroeien en identiteit. Zo gaat *Het Sterrehuis* over in de steek gelaten kinderen, *Stargate* refereert aan kinderverwaarlozing en armoede, *Prinses op de Erwt* gaat over opgroeien als neurodivers kind waarbij de wereld soms hard binnenkomt. *13UP* haakt in op de kwetsbaarheid van tieners van nu. We staan jaarlijks vanuit nieuwe perspectieven stil bij Nationale Dodenherdenking en Ketikoti en bieden binnen *Theater in de Klas* thema's passend bij de belevingswereld van jongeren aan, ook over seksuele beleving en seksuele identiteit. Oprechte aandacht gecombineerd met een subtiele, afgestemde inzet van het medium theater, is – buiten onze sociaal-artistieke werking – ook een belangrijk kenmerk van de dreumesvoorstellingen die we samen met makers Karlijn Hamer en Bram van Helden maken. Vanuit de thematiek van opvoeden maakt Lennart Monaster zijn *Kankervoorstelling* om lotgenoten en ouders die moeten omgaan met ziekte te versterken. Inez Derksen nodigt zorgverleners en leerkrachten in haar theatertent uit voor een dosis aandacht en oplaadtijd.

Cultureel divers casten is onze gebruikelijke tourneestandaard geworden. Zeker bij familievoorstellingen gaat het hier eerder om meemakende performers dan om plaats van uitvoerende acteurs. De uitnodiging hun makerschap en persoonlijke achtergrond mee te nemen op de vloer, maakt ons aanbod veelstemmig en inclusief. Het meer structureel verbinden van makers en regisseurs met een biculturele achtergrond houdt onze bewuste aandacht. Hiertoe is de connectie met Toneelacademie Maastricht versterkt en bouwen we verder aan ons netwerk met de andere kunstvakopleidingen en talentorganisaties zoals VIA ZUID, DOX, Kunstbende en Nieuwe Helden Next Level. De versterking van Het Laagland-team met een artistiek assistent per medio 2024 creëert bij de artistiek directeur de ruimte om de komende jaren concrete uitvoering te geven aan beleid dat ons makers-palet en daarmee onze inhoud in aanloop naar het kunstenplanbestel vanaf 2029 verder verrijkt.

7. TOEGANKELIJKHEID

Met dit programma bereikt Het Laagland in de komende periode 95.760 bezoekers. Anders dan vorig kunstenplan zet Het Laagland niet bij voorbaat in op groei van ons publieksbereik. Uiteraard zetten we alles in het werk om tournees en andere activiteiten goed te verkopen en onze gemiddelde zaalbezetting verder te verhogen, maar we vertrekken vanuit een reëel perspectief gebaseerd op recente resultaten. Met overige activiteiten zoals ONTmoetingen binnen *ZuidZone*, educatieve workshops in schoolverband en repetities van Theaterwerkplaats Jong Laagland, verbinden we nog eens 11.950 deelnemers. Met deze groep deelnemers is het contact langduriger en meer intensief dan met onze bezoekers aan voorstellingen.

7.1 Code Diversiteit & Inclusie: Publiek

Het Laagland bedient een breed publiek van dreumesen vanaf 1,5 jaar tot aan volwassenen die zich laten raken als ze een kind vergezellen bij een familievoorstelling of die als jeugdprofessional worden aangesproken. In de wijk ligt de focus op participatief theater maken met wijkbewoners en professionals die niet perse jong in leeftijd zijn, maar wel jong als het om ervaring in theaterkijken of -maken gaat. Via schoolvoorstellingen door het hele land en met extra intensieve bespeling in eigen provincie bereikt Het Laagland een brede afspiegeling van de samenleving in het theater. Vrije voorstellingen kennen via theaterverkoop doorgaans een minder divers publiek, want dat is over het algemeen hoger opgeleid en wit. Die uitdaging geldt voor de hele sector en geldt niet specifiek voor Het Laagland. Door de inzet van gemixte casts en daarmee ook de meer inclusieve verhalen die Het Laagland vanaf het podium brengt, slaan we een brug naar een meer divers publiek. De slaagkans hiervan hangt vervolgens niet alleen af van de meer inclusieve uitnodiging van onze voorstellingen en bijbehorende marketingstrategie, maar is ook afhankelijk van de wijze waarop podia zich aantrekkelijk weten te maken voor een breder publiek. Het marketingteam volgde in 2023 gezamenlijk de trainingsdag Inclusieve Marketing en Communicatie vanuit het netwerk Cultuurmarketing. Onze sociaal-artistieke werking in de eigen regio draagt sterk bij aan onze inclusiviteit, in de zin van sociaaleconomische achtergrond en opleidingsniveau en verrijkt ons gezelschap met een groeiend, scherper bewustzijn en met nieuwe perspectieven.

In de wijk bereiken we publiek dat zich niet snel aangesproken of uitgenodigd voelt om naar het theater te gaan of daar simpelweg geen geld voor heeft, door theater dichtbij in de eigen woonomgeving te aan te bieden en bewoners actief als **wijkmakers** te betrekken. Dit is onze meest directe en geslaagde aanpak om tastbaar tegenwicht te bieden aan de gepolariseerde wereld waarin we samen leven. Doordat bewoners voor en achter de schermen deelnemen aan het voor het voetlicht brengen van hun eigen verhalen, sluiten we aan bij voor de wijk herkenbare en relevante thema's. Vervolgens zijn wijkmakers te gast bij onze receptieve voorstellingen in eigen huis en dat blijkt meestal hun eerste kennismaking met de theaterzaal te zijn. Het team van *ZuidZone*-wijkmakers bestaat inmiddels uit vijftig participerende wijkbewoners die meer dan eens hun verhaal op het samen gecreëerde podium hebben gedeeld of achter de schermen betrokken zijn bij decor of belichting. We werken vanuit een appartement dat is gelegen in een van de sloopflats die verder voornamelijk nog door Oekraïense vluchtelingen wordt bewoond, naast een groep Indonesische zorgverleners in opleiding gerekruteerd door ziekenhuis Zuyderland. Vertegenwoordigers van beide groepen zijn aangesloten als wijkmakers, naast vluchtelingen uit bijvoorbeeld Syrië en Eritrea samen met een grotere groep autochtone Geleen-Zuiders.

“Zo onder de indruk en nog steeds geraakt door het voorrecht achter de voordeur te mogen kijken wat het hart van onze bewoners en onze wijk ons te vertellen heeft. Dit gaat niet over zien en horen, maar over voelen en beleven.” Jolanda Janissen, teammanager ZOwonen, over ZuidZone

7.2 Landelijke spreiding

Het Laagland toert met vrije en besloten schoolvoorstellingen door heel Nederland en een deel van Vlaanderen. De verkoop van vrije en besloten schoolvoorstellingen buiten Limburg is ook de komende periode in handen van STIP Theaterproducties, gerenommeerd impresariaat voor jeugdtheater. In eigen provincie doen we de verkoop grotendeels zelf aangezien we hier over een sterk eigen netwerk beschikken. Ter verbetering van de afzet in Vlaanderen zijn we in gesprek met een daar gevestigd impresariaat voor de verkoop vanaf seizoen 2025/2026. In het prestatieoverzicht is de verwachte extra afzet in België defensief meegenomen.

We zien dat we binnen het aanbod van impresariaat STIP vergeleken met andere door hen vertegenwoordigde gezelschappen wat betreft afname nog steeds goed scoren bij zowel theater- als schoolprogrammeurs, maar ervaren dat de afzet van kwalitatief jeugdtheater onder druk staat. Podia programmeren risicomijdend en het aantal theaters dat echt in kwaliteit voor jong publiek investeert staat onder druk. Het aantal podia dat buiten de zondag en vakanties vrije voorstellingen programmeert is inmiddels op één hand te tellen en de opmars van het continuurooster zit de afname van twee voorstellingen op één dag in de weg. Reistijden naar met name Noordoost-Nederland zijn fors toegenomen en het aan- en afreizen voor één voorstelling is zowel vanuit milieuoogpunt als bedrijfsmatig gezien niet direct wijsheid. Vandaar het besluit om vanaf de verkoop van seizoen 2025/2026 podia die een vrije zondagmiddagvoorstelling combineren met tenminste een schoolvoorstelling op de aansluitende maandag voorrang te geven.

De spreiding van reguliere voorstellingen betreft in 2025-2028 naar verwachting een afzet van 42% in de Provincie Limburg en 48% in de rest van Nederland, naast 10% internationaal. Voor schoolgebonden voorstellingen geldt een hogere afzetpercentage in Limburg. *Theater in de Klas* is vooral gericht op afzet bij het voortgezet onderwijs in eigen provincie. Die focus op de eigen regio met klassenvoorstellingen is overigens ook de gebruikelijk aanpak van collega-gezelschappen. Besloten schoolvoorstellingen voor het primair onderwijs worden weliswaar landelijk aangeboden, maar in steden als Maastricht, Sittard en Heerlen/Kerkrade is er dermate veel vraag dat we hier seriebespeling realiseren, hetgeen het aandeel Limburg vergroot. In totaal vindt zal 63% van onze voorstellingen naar verwachting plaatsvinden in Limburg, 28% in de rest van Nederland en het aandeel buitenland – met name Vlaanderen – is naar verwachting 9%.

7.3 Publieksbeleid

Het Laagland heeft een eigen achterban van fans met wie we rechtstreeks communiceren via onze digitale nieuwsbrief. Moeders zijn nog steeds agendabepalend en het meest geïnteresseerd in leuke en inhoudelijke activiteiten voor hun kinderen of het hele gezin en daarmee de belangrijkste doelgroep in onze communicatie. Zij vormen ook de targetgroep van onze sociale mediastrategie. Verdere marketing en relatie met ons potentiële zaalpubliek verloopt via de podia waar we geboekt zijn. Het Laagland heeft de afgelopen jaren haar corporate communicatie verder verstevigd en uitgebouwd. Het 'merk' vanuit de missie en visie staat voorop en de voorstellings- en projectcommunicatie vloeit daaruit voort. De marketingmix van Het Laagland gericht op de verkoop van vrije voorstellingen bestaat uit een combinatie van online en offline middelen, waarbij online marketing de afgelopen jaren sterk is toegenomen. Structurele inzet van Google Grants, incidentele display-campagnes en contentstrategie op sociale media zijn onmisbare aanvullingen op de offline uitingen. Het marketingbudget groeit mee met de inflatie en wordt verhoogd naar gemiddeld 82K per jaar, waarvan 30K wordt ingezet voor corporate marketing zoals website, jaarbrochure en online nieuwsbrief en het overige budget besteed wordt aan de marketing van specifieke voorstellingen en activiteiten. Per 2025 wordt een nieuwe website gelanceerd aangezien de CMS-structuur waarop de huidige is gebouwd op termijn niet meer wordt onderhouden en de mogelijkheden binnen de actuele website onvoldoende toereikend zijn om de volledige werking van Het Laagland goed zichtbaar te maken. Het Laagland hecht aan de kracht van het collectief en neemt daarom actief deel aan de DIP en aan Podiumkids, een marketingplatform bestaande uit 25 gesubsidieerde jeugdgezelschappen die gezamenlijk de jeugdpodium-kunsten landelijk op de kaart zetten.

De verruiming van ons aanbod met voorstellingen primair gericht op volwassenen en met name op een publiek bestaande uit professionals vanuit het onderwijs of de jeugdzorg, maakt connectie met landelijke en regionale organisaties op deze terreinen mogelijk. Voor de *Kankervoorstelling* zijn de eerste contacten gelegd met onder meer Matchis en het KWF, in geval van het *Het Sterrehuis* loopt de samenwerking met het FIOM al sinds de schrijffase van deze voorstelling. Ook voor reguliere tourneevoorstellingen geldt dat we waar mogelijk op maat connecties maken, zo is *Prinses op de Erwt* zeker interessant voor gezinnen die de uitdagingen van neurodiverse kinderen kennen en daarmee voor de achterban van de Stichting Neurodiversiteit of de Nederlandse Vereniging voor Autisme naast besloten schoolvoorstellingen voor het speciaal onderwijs. Binnen *ZuidZone* werken we direct met de doelgroep samen, samen met organisaties in het sociale domein werven we voor toonmomenten publiek van binnen en buiten de wijk.

Het Laagland investeert zowel richting vrij publiek als bij educatieve voorstellingen in randprogrammering om zo de theaterervaring te verlengen en te verdiepen in de vorm van doe-opdrachten die in extra publiciteitsmateriaal worden uitgereikt aan het publiek, of workshops die aansluitend in het theater of op school worden gegeven. Acteurs zijn na afloop van de voorstelling direct benaderbaar voor meet & greets. Bij specials gericht op volwassen publiek bieden we inleidingen en/of nagesprekken in samenwerking met op dat terrein gespecialiseerde organisaties.

Programmeurs van zowel theaters als scholen vormen onze belangrijkste business-to-business doelgroep. Dankzij hun inzet vinden onze zaalvoorstellingen en educatieve voorstellingen hun weg naar het publiek. Voor de verkoop van onze specials selecteren we een ander impresariaat dan STIP Theaterproducties aangezien dit impresariaat als jeugdspecialist niet de juiste afzender is en er een ander programmeursnetwerk moet worden aangeboord. Voor *Het Uur van de Aandacht* geldt dat we in Limburg rechtstreeks onze ingangen in het sociale domein en het onderwijs zullen inzetten.

7.4 Digitale strategie

Tijdens de covidpandemie heeft Het Laagland – noodgedwongen maar gretig – geëxperimenteerd met een heel repertoire aan nieuwe vormen zoals QR-codes, podcasts, film- en onlinevertoningen, zowel live gespeeld als registraties. Hoogtepunten vormen de filmversie van de theatervoorstelling *Met Zonder Ballen* en de adaptatie van de kleutervoorstelling *Vreemde Eend* als landelijke tv-serie. De film *Met Zonder Ballen* is nog steeds te zien op (inter)nationale filmfestivals, doorgaans gevolgd door een nagesprek met de makers. Volgende stap in 2024 is een nog breder publieksbereik van deze film te bewerkstelligen via de publieke omroep en het onderwijs. De tv-serie *Vreemde Eend* – net als de voorstelling een coproductie met SALLY – bereikte op NPO Zapp een breed familiepubliek en wordt online nog steeds goed bekeken. Het gratis aanbod van registraties via het landelijke platform Podiumkids was tijdens de covidpandemie aanvankelijk een succes, om na de introductie van een kleine financiële vergoeding volledig te stagneren. Het achteraf aanbieden van de registratie van een titel die recent live is bezocht, past wel in onze strategie om de relatie met ons publiek te verlengen. Ambitie is om dit via onze nieuwe website die in 2025 geïmplementeerd moet worden mogelijk te maken. Digitalisering van aanbod kan de fysieke drempels slechten, maar weegt in onze optiek niet op tegen de ervaring van samen in dezelfde tijd en ruimte een voorstelling meemaken. In de toekomst zullen we digitale vormen als er zich kansen voordoen of de noodzaak zich aandringt zeker opnieuw omarmen, maar Het Laagland is een gezelschap dat bij uitstek floreert bij live en direct contact met publiek of deelnemers en we zoeken hen dan ook liefst live op.

7.5 Prijsbeleid

Doordat we doorgaans op basis van een uitkoopsom worden geboekt, bepaalt Het Laagland niet zelf de toegangsprijzen van de tickets voor onze voorstellingen. We adviseren podia de toegangsprijzen – en zeker de kindertickets - niet te verhogen. De mogelijke BTW-verhoging op theatertickets is een landelijke maatregel die hopelijk kan worden afgewend aangezien dit de afname en ook de diversiteit van het publiek in de weg zit, zeker omdat de koopkracht van gezinnen de laatste jaren al sterk onder druk staat. Prijs vormt uiteraard niet de enige drempel bij verkoop van een voorstelling, maar is wel een belangrijke factor voor de toegankelijkheid. In de praktijk zien we een bont spectrum aan toegangsprijzen voor dezelfde titel op een ander podium en is de samenhang tussen prijsstelling en zaalbezetting niet eenduidig. In onze provincie biedt De Maaspoort in Venlo de komende 4 jaar opnieuw alle jeugdtickets inclusief schoolvoorstellingen gratis aan, wat theaters in deze regio dan weer niet per se een goede strategie vinden. Binnen *ZuidZone* worden vanuit het oogpunt van laagdrempeligheid minimale toegangsprijzen gehanteerd, wat soms het dilemma oplevert hoe je vervolgens duidelijk maakt dat iets wat laag geprijsd of zelfs gratis is, wel van waarde is. Vandaar ook dat we inzetten op extra middelen van de bouwfirmas die actief zijn in de wijk zodat vrijkaarten of gereduceerde kaarten wel volledig betaald zijn en de werkelijke prijs op het ticket vermeld staat.

7.6 Samenwerking

De samenwerking tussen Toon Hermans Theater (THT) en Parkstad Limburg Theaters (PLT) ziet Het Laagland als een positieve ontwikkeling als het gaat om aantrekkelijkheid van het totale theateraanbod op het Sittardse podium, de kwaliteit van de marketing en daarmee het potentiële publieksbereik. Hierdoor ontstaat een bloeiender theaterklimaat, dat voor Het Laagland gunstig is qua publieksbereik en een meer dynamische thuisbasis dan voorheen oplevert. PLT maakt jeugdprogrammering en het bereik van zowel families als scholen uit de brede regio de komende jaren tot prioriteit en Het Laagland is hierin als huisgezelschap primaire partner. Samen investeren we in het Familietheaterfestival en in de gesponsorde afname van tickets voor kinderen uit achterstandsituaties, breder dan alleen voor Het Laagland-aanbod. Intensievere bespeling van onze Laagland-zaal door andere gezelschappen mag er uiteraard niet toe leiden dat Het Laagland op termijn in eigen huis over minder speel- en repetitiemogelijkheden kan beschikken.

Vanaf 2024 host Het Laagland een lokaal in de voormalige Petruschool in het centrum van Sittard. Insteek van de gemeente is om hier op termijn een culturele hub te creëren. Het Laagland is een van de beoogde partners en zou op termijn (deels) kunnen verhuizen naar deze nieuwe locatie. Vanaf 2024 landt Sebas van der Donk met zijn eigen jongerengezelschap Nyxland mede op initiatief van Het Laagland in de Petruschool.

8. BEDRIJFSMATIGE GEZONDHEID & GOVERNANCE

Het Laagland is ondernemend en innovatief. Onze relatief nieuwe participatieve activiteiten financieren we grotendeels vanuit additionele fondsenwerving, ook van buiten het culturele domein, zoals middels de structurele bijdrage van de betrokken woningcorporatie. Via de maatschappelijke werking zijn we extra geworteld in onze eigen regio, bereiken we een meer divers publiek, verbreden wij onze artistieke werking en is onze financieringsmix verbreed. Het onderlinge vertrouwen tussen Raad van Toezicht en bestuur is groot, wat zowel een adviserende als bevragende houding vanuit de RvT richting het bestuur mogelijk maakt.

8.1 Financiële positie

Het Laagland is financieel gezond en de bedrijfsvoering is goed op orde. De voorlopige jaarcijfers 2023 tonen een voorzien negatief resultaat van € 70.000, gedekt middels volledige aanwending van de voor dit doel aanlegde bestemmingsreserve 'maatschappelijke werking' (€ 55.000 groot) naast een onttrekking van € 15.000 uit de zogenaamde covid-bestemmingsreserve. In 2024 wordt de dan nog resterende covid-bestemmingsreserve volledig benut. Zodoende wordt de algemene reserve in 2024 niet aangesproken en is deze bij de start van 2025 naar verwachting tenminste € 224.000 groot. De covid-bestemmingsreserve is overigens ingesteld om eventuele onvoorziene tegenvallers op te kunnen vangen en is opgebouwd uit eigen middelen, de toegekende RAOCCC-gelden zijn reeds in een eerder stadium volledig besteed. Het Laagland hanteert een solvabiliteitsratio van tenminste 30% en een liquiditeitsratio van minimaal 1.00 die beide ruimschoots worden behaald.

8.2 Ondernemerschap & financieringsmix

Hoewel de eigen inkomstennorm door zowel de rijksoverheid als de provincie is losgelaten, blijft dit voor de interne monitoring van ons cultureel ondernemerschap een goede graadmeter. Komende periode is het eigen inkomstenpercentage gemiddeld 20,8%. De bijbehorende financieringsmix ziet er in de periode 2025/2028 gemiddeld als volgt uit: recettes 11,9%, coproducties 2,6%, private middelen & fondsen 1,9% en overige directe inkomsten 4,4%. De reeds toegezegde bijdragen van ZOWonen aan ZuidZone en de veronderstelde bijdragen van de bouwfirma's actief in de wijk zijn opgenomen onder deze laatste post. De jaaromzet is vanaf 2023 toegenomen tot circa 2 miljoen euro, samenhangend met succesvolle fondsenwerving voor onze maatschappelijke werking. Dit omzetsniveau geldt ook voor 2025-2027. De aangevraagde investering vanuit het FCP voor ZuidZone loopt maximaal t/m februari 2028, vandaar dat in het laatste jaar de omzet lager is. Zoals Berenschot³ stelt, is het zaak dat sectoren die de potentie van kunst in het algemeen en specifiek theater steeds vaker positief waarderen, die inzet in bijvoorbeeld het sociale domein vaker en steviger financieren.

8.3 Fair Practice

Het Laagland volgt de Cao Toneel & Dans en hanteert voor het vaststellen van ZZP-tarieven conform de Cao een toeslag van minimaal 50% op het omgerekende dagtarief op basis van ervaringsjaren. We hanteren de modelovereenkomsten zoals vastgesteld door de belastingdienst. De toepassing van de Cao is voor al onze werknemers transparant. Stagiair(e)s van alle opleidingsniveaus ontvangen een gelijke stagevergoeding en met alle vrijwilligers worden contracten inclusief de geldende vergoedingen overeengekomen. Honoraria voor auteurs of componisten zijn in lijn met de daarvoor geldende landelijke richtlijnen van de bijbehorende bracheorganisaties en daarmee eveneens transparant. De Quick Scan Fair Practice die we vanuit ons werkgeverschap als borging van ons beleid jaarlijks in december doen, leverde bij die recente check geen andere omissies dan de hernieuwde aandacht voor het vastleggen van afspraken over auteursrechten in geval van overeenkomsten met zelfstandigen zoals decor- of kostuumontwerpers. Het Laagland is lid van de Nederlandse Associatie van Podiumkunsten (NAPK) en Kunsten '92.

Hoewel de omzet van de bijgevoegde begrotingen 2025-2028 gemiddeld hoger is dan in de voorgaand periode, neemt de financiële productieruimte door de loon- en andere prijsstijgingen en het honoreren van Fair Practice eerder af dan toe. Provincie Limburg, gemeente Sittard-Geleen en fondsen indexeren niet standaard en de indexering vanuit OCW zal gezien de inhaalslag die de Cao Toneel en Dans vanaf 2024 maakt, de ontstane meerkosten vanaf 2025 niet volledig compenseren. Alles afwegend is voor 2025-2028 de keuze gemaakt om een van de voorheen jaarlijks uitgebrachte familievoorstellingen van artistiek directeur Inez Derksen te laten vervallen en zo de ontwikkelkansen van makers als Lennart Monaster en Silke van Kamp niet te beperken.

³ Berenschot, *Culturele sector kan verdienvermogen vergroten met bijdragen aan maatschappelijke opgaven*, 20 juni 2023

Fair Practice is breder dan Fair Pay en in feite een moreel kompas gericht op solidariteit, diversiteit, vertrouwen, duurzaamheid en transparantie. Veelzeggend is dat ook een aantal ZZP-ers via Het Laagland coaching heeft ontvangen om hun capaciteiten te verstevigen. Sociale veiligheid is een actueel en belangrijk onderwerp in de podiumkunsten. Via de NAPK zijn we aangesloten bij de Stichting Sociale Veiligheid Podiumkunsten (SSVP). Deze stichting zorgt niet alleen voor ondersteuning op preventief vlak, bijvoorbeeld bij het vinden van externe vertrouwenspersonen en via trainingen, maar faciliteert ook een klachtencommissie voor grensoverschrijdend gedrag. De algemeen directeur heeft deelgenomen aan de door de SSVP georganiseerde training Gespreksvoering over grenzen en veiligheid voor leidinggevend. Daarop zijn de bestaande interne gedragsregels op een team-bijeenkomst opnieuw integraal besproken en dat blijft een jaarlijks terugkomende sessie. Ook is er in het team aandacht besteed aan het geven van feedback zodat eenieder de eigen grenzen ook effectief weet te bewaken. Het Laagland heeft in de persoon van Margreet Vriesema een eigen externe vertrouwenspersoon. Eerder bekleedde zij deze functie in combinatie met haar lidmaatschap van onze RvT. Na voltooiing van haar 1^e termijn is conform de richtlijnen besloten deze combinatie los te laten en heeft Vriesema haar RvT-lidmaatschap neergelegd. In 2023 heeft Vriesema de LVV basisopleiding vertrouwenspersoon voltooid. Bij ieder nieuw contract of overeenkomst wordt met de gedragsregels ook een introductiefilmpje meegestuurd waarin de vertrouwenspersoon zich introduceert. Daarnaast is zij in de eerste week van nieuwe repetitieperiodes live aanwezig om kennis te maken met cast en crew. Uiteraard worden medewerkers ook gewezen op de externe vertrouwenspersonen via MORES. De vertrouwenspersoon brengt jaarlijks schriftelijk verslag uit aan RvT en bestuur.

8.5 Code Diversiteit & Inclusie: Personeel, bestuur & RvT

Het Laagland wordt met Inez Derksen en Simone Mager bestuurd door twee CIS-vrouwen. De Raad van Toezicht kent een inclusieve samenstelling, zowel wat betreft culturele achtergrond als in gender. Wat betreft de samenstelling van ons team geldt dat deze niet cultureel divers is. Hoewel de samenstelling past bij de regio waarin we gevestigd zijn, wil Het Laagland meer dan een goede afspiegeling zijn. De ambitie is en blijft om ook ons team meer divers samen te stellen, zowel naar gender en vooral wat betreft culturele identiteit. De manier waarop we nieuwe teamleden werven is reeds hierop aangepast, onder meer door kandidaten met een andere culturele achtergrond nadrukkelijk uit te nodigen te solliciteren en via specifieke netwerken aan te spreken. De loonsverhoging per 2024 van de CAO Toneel en Dans maakt dat we wat beter kunnen concurreren met sectoren als welzijn en onderwijs. Vrouwen zijn binnen het Laagland-team oververtegenwoordigd. Dat heeft mede te maken met het klassieke patroon dat cultuur en zeker de doelgroep jeugd traditioneel geldt als vrouwelijke sector. Ook hier kan een beter salarishuis voor alle betrokkenen het begin van het verschil maken.

Het instellen van een interne werkgroep Culturele Diversiteit heeft mede door covid vertraging opgelopen. Deze werkgroep is in 2023 van start gegaan nadat directie en team begin 2023 de Scan Diversiteit & Inclusie opnieuw hebben gedaan. Waar de 0-meting van december 2019 liet zien dat we ons als gezelschap in de fase van Isolatie (score 3,16) bevonden, hebben we in de tussentijd een flinke stap gezet en de fase van Integratie bereikt (score 4,13). Het teambrede interne gesprek over de afweging van de beantwoording van de vragen zien we als waardevoller dan dit resultaat op zich. De werkgroep bestaat uit een vertegenwoordiging van de afdelingen marketing, productie en ZuidZone, inclusief beide directieleden. Inclusie is een terugkerend thema op onze teambijeenkomsten. Voor 2024 staat een interne BIAS-training geagendeerd. De scan Diversiteit & Inclusie wordt tweejaarlijks herhaald. Overigens goed om te zien dat een aantal suggesties van Laagland-zijde in de nieuwe versie van deze scan zijn overgenomen.

Het past de aard van ons gezelschap en ons persoonlijk makerschap om oog te hebben voor al onze medewerkers. Op basis van de recente scan Diversiteit & Inclusie en exitgesprekken met stagiaires, jong talent en gastregisseurs, kunnen we met recht stellen dat Het Laagland een inclusief gezelschap is, waar in het algemeen iedereen zich veilig en serieus genomen voelt en actief wordt betrokken. Zoals we ons publiek aanmoedigen zichzelf te zijn, doen we dat ook naar onze medewerkers toe. Volgens een werkwijze die past bij de Pulsarvisie⁴ staat binnen ons vaste team eigenaarschap centraal en integreren we in ons handelen en communiceren de inbreng van ieders basistalent, net als ieders valkuilen. Eind 2023 is een nieuwe beoordelingssystematiek ingevoerd waarbij leerdoelen door medewerkers zelf worden geformuleerd op basis

⁴ De Pulsarvisie van grondlegger Michaël Derkse (1953-2020) concentreert zich op het vermogen van mensen en organisaties om zichzelf duurzaam te veranderen richting meer creatieve levensruimte.

van 360-graden feedback van collega's. Dat Laaglanders soms toch uitvliegen, past onze missie *theater waar je van groeit* en creëert kansen om de inclusiviteit van ons team verder te versterken.

8.6 Code Cultural Governance

Stichting Het Laagland kent sinds de oprichting een Raad van Toezicht-model. Het bestuur bestaat uit algemeen directeur Simone Mager en artistiek directeur Inez Derksen. Taken en bevoegdheden van het bestuur zijn vastgelegd in het directiestatuut, zoals de bevoegdheden van de Raad van Toezicht (RvT) zijn vastgelegd in een eigen reglement. Beide reglementen zijn getoetst op hun onderlinge samenhang en zijn in lijn met de statuten. De RvT bestaat inclusief voorzitter uit vijf leden. De samenstelling van de RvT kent een goede mix van bestuurlijke ervaring en de vastgelegde profielen financiën, onderwijs, podiumkunsten en sociaal domein.

Per september 2023 is Anke Dovermann benoemd tot voorzitter, haar plaats in de financiële commissie is vervolgens ingenomen door Omar El Khader naast Riza Bahadin. De Raad van Toezicht komt standaard vier keer per jaar samen voor een vergadering met het bestuur, voorafgegaan door een eigen vergaderdeel. De verantwoordelijkheid van toezichthouders om zich actief en naast de informatievoorziening vanuit het bestuur te informeren over het reilen en zeilen van de organisatie, krijgt jaarlijks opvolging middels een onderhoud met een vertegenwoordiging van het team zonder aanwezigheid van de directie. Andere vormen van voeling houden zijn bezoek aan Laagland-activiteiten en aanwezigheid bij informele bijeenkomsten zoals de jaarlijkse kerstborrel. Per 2024 zijn de RvT-vergaderingen van juni en december uitgebreid met een extra dagdeel waar governance-onderwerpen zoals de zelfevaluatie van de RvT structureel op de agenda staan. In juni vinden de jaargesprekken met de directie plaats.

8.7 Groene duurzaamheid

Binnen onze bedrijfsvoering is er groeiende aandacht voor duurzaamheid. Het Laagland heeft zich recent aangesloten bij *Te Zijn of Niet Te Zijn*, het klimaatstaak waarvoor podiumkunstcollega's zeer inspirerend voorwerk hebben verricht. We staan wat betreft milieubewust produceren niet helemaal in de kinderschoenen, maar er is absoluut nog veel te verbeteren. Het Laagland koopt zoveel mogelijk lokaal in, maar voor de bestelling van rekvisieten en kleding wordt nog vaak gebruikgemaakt van leveranciers als Bol.com en Amazon. Huur van een externe decoropslag maakt het mogelijk decor, kostuums en rekvisieten te recycleren. De teamlunch en castcatering telt volop biologische en vega(n) opties. De trein wordt actief gestimuleerd als vervoermiddel middels de inzet van NS-businesscards. De ambitie om naast België, vanuit onze thuisbasis immers nabij buitenlands werkterrein, veel internationaal te spelen is al eerder ingeruild voor de strategie om juist dichtbij onze impact in eigen regio te versterken via onze maatschappelijke werking. Voor tournee-transport van decor en techniek wordt nu nog een dieselbus ingezet, de ontwikkeling van elektrische bakwagens kan ons niet snel genoeg gaan.

Als huurder heeft Het Laagland binnen het gemeentelijke complex van het Toon Hermans Theater (voorheen Schouwburg Sittard/De Domijnen) geen rechtstreekse invloed op de energiehuishouding van dit pand. Met Parkstad Limburg Theaters (PLT) zijn we in gesprek hoe we kunnen meelopen in hun strategie en zo gezamenlijk een verdere stap kunnen zetten. Ook het stimuleren en faciliteren van publiek om in plaats van de auto met het ov of fiets naar het theater te gaan, kan fors CO2-uitstoot beperken. De NAPK zorgt gezamenlijk met de Vereniging van Schouwburg- en Concertgebouw Directies (VSCD) en de Vereniging van Podiumtechnologie (VPT) voor een vertaling van het *Theatre Green Book* naar de Nederlandse werkpraktijk. Deze Nederlandse versie zal voorjaar 2024 gereed zijn en wordt de norm voor de podium-kunstensector. Het Laagland neemt actief deel aan de voorbereidende bijeenkomsten.

Cover: Studio Denk | Fotografie: Joost Milde, Rufus Hegeman, Jonathan Widdershoven

